

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Role Severoatlantické aliance v řešení konfliktů a krizí
mimo euroatlantický prostor

Kateřina Juračková

Plzeň 2021

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Role Severoatlantické aliance v řešení konfliktů a krizí
mimo euroatlantický prostor

Kateřina Juračková

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2021

.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí mé práce, PhDr. Martině Ponížilové, PhD., za poskytnuté odborné rady a pomoc při psaní práce, a především za trpělivost a čas, který mi věnovala.

Obsah

Úvod	6
1 Cíle Aliance a nástroje k jejich dosažení	10
1.1 Strategické koncepce	10
1.1.1 Krizový management	13
1.2 Vztahy NATO s jinými aktéry	15
2 Operace NATO	18
2.1 Konflikt v Bosně a Hercegovině	18
2.2 Kosovský konflikt.....	20
2.3 Mírové operace v Afghánistánu 2003–2014	23
2.4 Výcvikové mise v Iráku 2004.....	26
2.5 Vojenská intervence v Libyi 2011	29
Závěr.....	32
Seznam literatury	35
Resumé	41

Úvod

Po druhé světové válce, konkrétně v době počínaje rokem 1945 do padesátých let, se Západní Evropa a její partneři ze severoamerického prostoru potýkali s hrozbou expandující moci Sovětského svazu. Zatímco západoevropské státy plnily své závazky a povinnosti zadané již v poválečné době, jako například odzbrojení, Sovětský svaz dával jasně najevo, že si své ozbrojení a vojenské síly ponechá v plné míře. USA upustily od své dosavadní politiky izolacionismu a otevřely se novým možnostem spolupráce s evropskými státy (MOČR 2020). To vedlo k podpisu Severoatlantické neboli Washingtonské smlouvy dne 4. dubna 1949. Šlo o vyvrcholení mnoha předchozích jednání. Nejdříve byla podepsána Bruselská smlouva, která byla snahou pěti západoevropských zemí – Belgie, Francie, Lucemburska, Nizozemska a Spojeného království o vytvoření obranného společenství a posílení vzájemných vztahů, což by vedlo k lepší ochraně před vnějšími politickými či vojenskými hrozbami. Poté následovala komunikace se Spojenými státy a Kanadou a státy Bruselské smlouvy přizvaly k jednání další evropské státy (MOČR 2020). První iniciativa k založení Aliance tedy nepřišla ze Spojených států, jak si mnoho lidí může myslet, nýbrž právě ze západní Evropy.

Organizace Severoatlantické smlouvy neboli *North Atlantic Treaty Organization* (NATO) je vojenskou a politickou aliancí sdružující státy euroatlantického prostoru. Za její hlavní cíle se považuje zachování demokracie a míru a také kolektivní obrana členských států. Princip kolektivní obrany je uveden v jednom ze 14 článků Washingtonské smlouvy, ve významném článku 5. Znamená to, že útok proti jedné nebo více členským zemím Aliance je považován za útok proti všem a ostatní členové jsou zavázáni mu pomoci. Tento princip se liší od principu kolektivní bezpečnosti a to tím, že spojuje jen vybrané státy za nějakým konkrétním účelem. Kolektivní bezpečnost se týká tedy spíše OSN, jakožto globální organizace, jejímž cílem je v rámci kolektivní bezpečnosti zamezit řešení sporů pomocí zbraní a násilí. Článek 5 Washingtonské smlouvy byl poprvé uplatněn 11. září 2001 při útoku Al-Káidy na USA. Ihned poté, co se

prokázalo, že útok přichází ze zahraničí, byl považován za akci ve smyslu článku 5 a vstoupilo v platnost „ustanovení o kolektivní obraně“ členských států Aliance (Gorka 2006).

Po konci studené války se postupně měnila na sílu napomáhající státům mimo svou členskou základnu a snaha Aliance o vřelé vztahy s východoevropskými státy vedla k tomu, že několik států bývalé Varšavské smlouvy se stalo členy organizace.

Tématem této bakalářské práce je Role Severoatlantické aliance v řešení konfliktů a krizí mimo euroatlantický prostor. Toto téma jsem si zvolila z důvodu jeho aktuálnosti a důležitosti. Dle mého názoru není Organizace Severoatlantické smlouvy zdaleka jen vojenský pakt. Participace států v různých mezinárodních organizacích přináší pocit bezpečnosti a především usnadňuje komunikaci, která vede ke spřátelení a spolupráci členských států, což považuji za velký přínos pro jejich zahraniční politiku.

Pro potřeby této bakalářské práce jsem si euroatlantický prostor vymezila jako oblast pokrývající území členských států Aliance, protože budu popisovat mise a operace konající se ve státech, které nepatří mezi členské země organizace. Konflikt stručně definujeme jako vztah mezi státy/skupinami/jedinci, kteří jsou ve vědomé opozici z důvodu neslučitelných zájmů či cílů. K aktu násilí může dojít z různých důvodů, například kvůli etnickým, politickým, náboženským či kulturním rozdílům. Konflikty můžeme klasifikovat dle několika kritérií. Já jsem se zaměřila především na jejich rozdělení dle teritoriálního rozsahu, a to na lokální, regionální a globální. Dále jsem vzala v úvahu rozdělení na konflikty mezistátní, vnitrostátní, vnitrostátní se zahraniční účastí a mimostátní. Pro svou práci jsem zvolila různé typy konfliktů, ale především se jedná o násilné a ozbrojené konflikty. Jde například o občanské války, násilné represe obyvatel ze strany radikálních režimů a podobně.

Co se týče zdrojů a doposud vydané literatury, vyzdvihla bych například knihu *NATO divided, NATO united: the evolution of an alliance* od Lawrence Kaplana, publikovanou roku 2004. Dalším autorem knih s tematikou NATO je

Zdeněk Kříž. Pod záštitou Masarykovy Univerzity publikoval knihu *NATO after the End of the Cold War* a několik dalších publikací týkajících se mezinárodních vztahů. Poválečné rekonstrukci Kosova, které se sám autor účastnil, se věnuje Martin Dvořák ve své knize *Kosovo na vlastní kůži*. Důležitým článkem 5 Washingtonské smlouvy se zabývá kniha Johna R. Deniho nesoucí název *NATO and Article 5: The Transatlantic Alliance and the Twenty-First-Century Challenges of Collective Defense*. Autor zde píše o krizovém managementu NATO a o dalších základních cílech Aliance, jako je právě princip kolektivní obrany, jenž je zakotven v tomto článku.

Cílem mé bakalářské práce je vysvětlit, jakým způsobem Severoatlantická aliance vykonává svoji bezpečnostní roli v oblastech mimo euroatlantický prostor, a objasnit, jak stabilizuje vybrané regiony a zdali efektivně naplňuje své funkce. V práci představím konkrétní aktivity NATO v letech 1991–2019, to znamená po rozpadu SSSR a po konci studené války, kdy se opět probudily různé vnitřní konflikty.

Práce bude koncipována jako případová studie role bezpečnostní organizace v oblasti udržení mezinárodní bezpečnosti a míru, v jejímž rámci budu popisovat roli a aktivity NATO v oblastech mimo euroatlantický prostor. Především se zaměřím na to, jaké byly a jsou cíle NATO ve zkoumaných oblastech a nástroje, které organizace využívá k jejich dosažení.

V první kapitole práce se budu věnovat cílům a zájmům Aliance a tomu, jaké nástroje a politiky k jejich naplnění Aliance používá. Představím strategické dokumenty NATO a popíšu vztahy Aliance s jinými státy, protože právě partnerství s nečlenskými zeměmi napomáhají lepší spolupráci a účasti Aliance na misích zajišťujících obnovu daných nečlenských zemí.

V druhé kapitole budu analyzovat operace NATO ve vybraných regionech. Pro svou práci jsem vybrala pět různých misí. Těchto operací existuje samozřejmě více, ale vzhledem k rozsahu bakalářské práce jsem se rozhodla jejich počet omezit a budu se tedy věnovat pouze pěti operacím. Při výběru misí jsem zohlednila jejich různé typy a vybrala jsem tedy mise tak, aby nebyly

všechny stejného druhu, ale aby jich zastoupily více. Aliance totiž může mír v konfliktu zasažených zemích vytvářet (*peacemaking*), budovat (*peacebuilding*), prosazovat (*peace enforcement*), či udržovat mír po jeho nastolení (*peacekeeping*). Některé operace se mohou také snažit konfliktům předcházet, pokud se k němu schyluje.

Zblízka se zaměřím na konkrétní vojenské i politické operace, nejdříve na první leteckou operaci NATO v Bosně a Hercegovině z roku 1995, která pomáhala zemi při rekonstrukci po válce. Jako další popíšu konflikt v Kosovu v roce 1999, kde se NATO snažilo donutit jugoslávského prezidenta k ukončení vojenských akcí. Tyto operace jsem vybrala z toho důvodu, že je spojuje cíl Aliance nastolit pokud možno dlouhodobý mír po občanských válkách. Dále se budu věnovat mírovým operacím v Afghánistánu v letech 2003–2014, které spočívaly v asistenci afghánské vládě v udržování bezpečnosti v zemi. Následně Aliance navázala s misí Resolute Support, ve které se role NATO změnila a pokračovalo se výhradně v pomoci a poradenství, bez mandátu k boji. Mise v Afghánistánu jsem si tedy zvolila proto, že zahrnují nejen vojenskou pomoc v této nebezpečné zemi, ale také následující výcviky afghánských sil. Poté zmíním výcvikové mise jednotek v Iráku od roku 2004, kde role NATO spočívala v zajištění tréninku a poradenství iráckému vojenskému personálu ve spolupráci s místními úřady. Jako poslední budu psát o vojenské intervenci v Libyi v roce 2011, kdy NATO vynucovalo dodržování zbraňového embarga a bezletové zóny vyhlášené Radou bezpečnosti OSN. Tuto misi jsem zvolila z toho důvodu, že bylo Organizací spojených národů povoleno využít všech nezbytných prostředků včetně bombardování ke svržení vlády Kaddáfího. V závěru práce představím výsledky mého zkoumání.

1 Cíle Aliance a nástroje k jejich dosažení

1.1 Strategické koncepce

Strategické koncepce (*strategic concepts*) jsou oficiálními dokumenty Aliance, které nastiňují její trvalý význam, povahu a také její základní bezpečnostní úkoly. Tyto koncepce, které jsou aktualizovány přibližně každých 10 let, rovněž identifikují hlavní rysy nového bezpečnostního prostředí, specifikují přístup Aliance k bezpečnosti a poskytují konkrétní pokyny pro adaptaci jejích vojenských sil. Připravují NATO na potenciální bezpečnostní výzvy a řídí její budoucí politický a vojenský rozvoj. Postupem času se samozřejmě Severoatlantická aliance i celý svět vyvíjely způsobem, který zakladatelé NATO nemohli předvídat, ale tyto změny se odrážely v každém strategickém dokumentu, který byl doposud vydán (NATO 2018a).

NATO začalo vydávat strategické dokumenty neboli koncepce krátce po svém vzniku, a to v říjnu roku 1949, ale první dokument schválený Severoatlantickou radou (*North Atlantic Council, NAC*) byl vydán na počátku roku 1950 a nesl název *The Strategic Concept for the Defense of the North Atlantic area (DC 6/1)*. Tento dokument uváděl, že primární funkcí Aliance bylo vyhýbat se jakékoli agresi a vojenské síly by byly zapojeny pouze v případě selhání této primární funkce a došlo-li by k útoku ze strany nepřítele. Klíčovým prvkem tohoto návrhu byla také komplementarita mezi členy, což znamená, že se členské státy navzájem doplňují. Na oficiálních webových stránkách NATO jsem se dočetla, že příspěvek každého člena k obraně by měl být úměrný jeho hospodářským, vojenským, průmyslovým i geografickým kapacitám, aby bylo zajištěno optimální využití všech zdrojů. I přesto, že koncepce DC 6/1 byla velmi detailní, bylo potřeba ji postupně rozšířit a specifikovat (NATO 2018a).

Druhá strategická koncepce NATO přišla s korejskou válkou v roce 1950. Invaze divízi Severní Koreje na Jižní Koreu rychle ovlivnila strategické myšlení Aliance a přinesla nové problémy. NATO muselo zajistit větší efektivitu a sílu vojenských struktur.

Pro mou práci jsou ale důležitější strategické koncepce z období po studené válce. Doposud byly vydány tři dokumenty, v letech 1991, 1999 a 2010, které obsahovaly širší pojetí bezpečnosti než předchozí koncepce. Kolem roku 1991 začala nová éra díky rozpadu Sovětského svazu a některé bývalé členské země SSSR se dokonce staly partnery či členy Aliance. Jako příklad mohu uvést pobaltské státy Estonsko, Lotyšsko a Litvu, které se staly členy NATO v roce 2004. Země jako Ukrajina, Bělorusko či Kazachstán jsou členy programu Partnerství pro mír, které blíže představím v jedné z následujících kapitol (NATO 2018a).

Strategická koncepce z roku 1991 se lišila od doposud vydaných dokumentů především tím, že byla zpřístupněna široké veřejnosti. Další rozdíly bychom našli například v tom, že sice ponechala bezpečnost svých členů v rámci kolektivní obrany jako svůj hlavní cíl, ale také usilovala o zlepšení a rozšíření bezpečnosti pro Evropu jako celek. K dosažení tohoto cíle je zapotřebí ucelovat partnerství a navazovat další spolupráce i s bývalými protivníky. Po konci studené války se hlavním cílem stalo omezení hrozeb konfliktů vznikajících záměrně, ale i konfliktů, jejichž příčinou může být nedostatek komunikace. Dalším cílem bylo také dosažení dokonalejšího řízení krizových situací ovlivňujících bezpečnost spojenců Aliance. Důležitá byla také snaha o zvýšení vzájemného porozumění a důvěry v rámci evropského kontinentu (NATO 2005a: 5). Tento dokument rovněž snížil použití jaderných sil na nejmenší možnou úroveň dostatečnou k zachování míru a stability v mezinárodním systému, protože se Aliance snažila o to, aby spolu státy vzájemně více komunikovaly a spolupracovaly a pokud možno nepoužívaly žádné násilné prostředky k zachování své bezpečnosti. Bezpečnostní politika Aliance je totiž založena především na dialogu, spolupráci mezi členy a partnery, a účinné kolektivní obraně, aby státy fungovaly jako vzájemně se posilující nástroje na zachování míru (NATO 2018a).

Další strategický dokument byl vydán při padesátém výročí Aliance, roku 1999. Zavazoval členské země ke kolektivní obraně a především identifikoval

nové hrozby přicházející po konci studené války. Toto období totiž přineslo problémy jako terorismus, etnické konflikty, ekonomické krize, politická nestabilita, ohrožování lidských práv, či rozšíření jaderných, chemických a biologických zbraní. V dokumentu stálo, podobně jako v předchozí strategické koncepci, že hlavními nástroji Aliance byly konzultace a komunikace mezi státy, které napomáhají k odstrašování hrozeb a obraně států. Novinkou v této strategické koncepci byl krizový management, který byl podle NATO zásadní pro zvýšení stability a bezpečnosti v euroatlantickém prostoru. Krizový management ještě přiblížím v následující podkapitole. Strategie vyzvala k neustálému rozvoji vojenských kapacit potřebných pro celou škálu misí Aliance, od kolektivní obrany po podporu míru a dalších operací reagujících na krize, a rovněž stanovila, že Aliance bude v dohledné budoucnosti udržovat vhodný poměr jaderných a konvenčních sil (NATO 2018a).

Teroristické útoky z 11. září přinesly zcela novou hrozbu a strach světové populace z terorismu a zbraní hromadného ničení sílil. Aliance cítila potřebu ochránit jak členské země, tak i ostatní státy světa, protože s mnoha státy navazuje partnerské vztahy. Proto prošla významnými vnitřními reformami s cílem přizpůsobit vojenské struktury a schopnosti tak, aby byli členové připraveni na nové úkoly, jako je například vedení afghánských mezinárodních bezpečnostních asistenčních sil ISAF (*International Security Assistance Force*), které byly pod mandátem OSN. Tyto změny v bezpečnostním prostředí samozřejmě koncepce z jara roku 1999 nepředvídala (Khol 2010).

NATO také pokračovalo v prohlubování a rozšiřování svých partnerství a v zásadě urychlovalo svou transformaci, která byla nutná k rozvíjení nových politických vztahů a silnějších operačních schopností a reagovalo na stále globálnější a náročnější svět. Tyto radikální změny se musely odrazit ve strategických dokumentech Aliance. Proto se na summitu NATO ve Štrasburku/Kehlu v dubnu roku 2009 objevilo zadání aktualizovat klíčový alianční dokument a tedy vytvořit novou verzi strategické koncepce. Tato nová verze byla schválena na summitu konaném v Lisabonu následujícího roku. Před

samotným schválením dokumentu musela skupina expertů, jmenovaná generálním tajemníkem NATO, předložit svou zprávu obsahující analýzu a jejich návrhy, co by se mělo v nové strategické koncepci objevit (natoaktual.cz nedatováno d). V této zprávě zdůrazňují experti NATO pokračování v nejdůležitějším úkolu Aliance – zachování kolektivní bezpečnosti. Tento úkol tedy zůstává součástí i nejnovější koncepce, ale je lehce pozměněn, protože již nestačí pouze základní vojenské síly. Je nutné přidat plánování nepředvídatelných situací a zaměřená cvičení. Jedním z dalších problémů, kterými se expertní skupina zabývala při vytváření nové koncepce, je vytvoření podmínek pro úspěch v Afghánistánu. Mise v Afghánistánu jsou jednou z největších akcí, které kdy Aliance podnikla, a spojenci dokonce navyšují svou participaci v těchto misích (NATO 2010: 9). Dalším bodem, který bych vyzdvihla z této zprávy, je partnerství NATO s Ruskem, o kterém budu podrobněji psát později.

Všechny strategické koncepce zdůrazňují tři hlavní úkoly Aliance. Prvním je již zmiňovaná kolektivní obrana. Členské státy jsou zavázány asistovat v případě útoku třetí strany v souladu s článkem 5 Severoatlantické smlouvy. Vždy se budou navzájem bránit proti jakékoli agresi či ohrožení bezpečnosti členů či Aliance jako celku. Druhým základním úkolem je krizový management, který přiblížím v další části textu, a třetím úkolem je kooperativní bezpečnost. To znamená, že se Aliance aktivně zapojuje do mezinárodní bezpečnosti skrze partnerství s relevantními zeměmi a ostatními mezinárodními organizacemi.

1.1.1 Krizový management

Základním prvkem strategie Aliance je krizový management. Pro řízení krizí využívá vhodnou kombinaci politických i vojenských nástrojů ve stále komplexnějším bezpečnostním prostředí. Obrovská schopnost Aliance orientovat se v krizovém managementu jí umožňuje se velmi dobře vypořádat s širokou škálou krizí, které by mohly představovat hrozbu pro bezpečnost obyvatel a území členských států NATO. Původ těchto krizí je různý. Mohou to být problémy jak politické, tak vojenské či humanitární. Samozřejmě se také může

jednat o přírodní katastrofy nebo krize v důsledku technických poruch. Severoatlantická aliance poskytuje pro své členské státy prostředí, ve kterém mohou spolupracovat a dokonce trénovat pro snadnější plánování a následné provádění mezinárodních misí, které čelí jistým krizím. Výcviky a spolupráce probíhají nejen v rámci členské základny, ale zapojují se i ostatní státy, ležící mimo euroatlantický prostor. Spojenci se rozhodují, zda se zapojí do operace či nikoli na základě konsenzu a jejich rozhodnutí se mohou lišit případ od případu. Aliance připouští, že armáda sama o sobě není schopná vyřešit konflikt či krizi. Poučila se z předchozích operací a ze získaných zkušeností je zřejmé, že k efektivnímu řešení krizí je potřeba zapojit obsáhlé politické, vojenské a civilní postupy (NATO 2018b).

Nyní představím klíčové orgány krizového řízení NATO. Prvním je tzv. *Policy Coordination Group (PCG)*, která má na starost monitorování a vyhodnocování potenciálních krizí, poskytuje informace a doporučení týkající se důsledků krizových situací a koordinuje spolupráci s organizacemi jako OSN či OBSE. Dalším orgánem je *Military Committee (MC)*, jež provádí poradní činnosti pro Severoatlantickou radu spojené s vojenskými strategiemi. Politické problémy a trendy sleduje *Political Committee (PC)*, a *Senior Civil Emergency Planning Committee (SCEPC)* má na starost koordinaci civilního plánování (Lindley-French 2007: 90).

Během studené války NATO neprovedlo žádné operace, ať už ty podle článku 5 Severoatlantické smlouvy, nebo i mimo něj. Během této doby se Aliance zaměřila na zajištění účinné obrany svého teritoria prostřednictvím plánování, přípravy a provádění cvičení pro možné události v článku 5. Článek 5 byl poprvé použit po teroristickém útoku ze strany Al-Káidy na Spojené státy 11. září 2001. Jakmile bylo prokázáno, že tento útok byl iniciován ze zahraničí, Severoatlantická rada (*North Atlantic Council–NAC*) jej považovala za akt vztahující se na článek 5. NATO přijalo několik opatření, která mají zabránit dalším útokům, včetně operace Aktivní úsilí ve Středomoří, která má pomoci odhalit teroristické aktivity v této oblasti a předejít jim (NATO 2018b).

1.2 Vztahy NATO s jinými aktéry

Severoatlantická aliance spolupracuje se širokou škálou mezinárodních organizací a zemí na různých úrovních. Tyto partnerství vznikaly již po pádu berlínské zdi a ukončení dlouholeté studené války. Aliance se snažila navázat přátelství mezi dříve znepráteleným západem a východem a předložila roku 1990 na summitu v Londýně návrh nové koncepce státům střední a východní Evropy. O rok později bylo zřízeno fórum, které mělo být nástrojem ke komunikaci a řešení problematiky společných zájmů NATO a nových partnerských států. Zrodila se tedy Severoatlantická rada pro spolupráci (*North Atlantic Cooperation Council–NACC*). Politické změny v Evropě proběhly velmi rychle, a tak se hned první zasedání NACC stalo svědkem ohlášení oficiálního zániku Sovětského svazu tehdejším sovětským velvyslancem, který tímto změnil své postavení na zástupce nového státu – Ruské federace (NATO 2005a: 4).

Došlo tedy k zásadním změnám vztahů mezi aktéry mezinárodního systému, a to se také odrazilo v již zmiňované strategické koncepci z roku 1991, která byla rozšířena i o ekonomická, ekologická a sociální témata. Novinkou představenou v roce 1994 byl program Partnerství pro mír (*Partnership for Peace–PfP*). Tento program pomáhal Alianci navázat oboustrannou spolupráci s partnerskými státy. O tři roky později byla založena Euroatlantická rada Partnerství (*Euro–Atlantic Partnership Council–EAPC*) nahrazující NACC a pokračovala v jejím poslání rozvíjet partnerství, ale na ještě vyšší úrovni (NATO 2005a: 5). Euroatlantická rada partnerství sestává ze všech členských států Aliance a 21 členů Partnerství pro mír, jimiž jsou balkánské státy (například Srbsko), země střední Asie (Kazachstán, Turkmenistán), ale i některé západoevropské státy s neutrálním statusem, mezi které patří například Švédsko či Švýcarsko (NATO 2020a).

Aliance rozvíjí partnerství a spolupráci jak na nadnárodní úrovni, tak i na bilaterální. To znamená, že pravidelně konzultuje a spolupracuje v rámci celého euroatlantického prostoru v zájmu transparentnosti a vzájemné důvěry, ale také řeší velmi specifické problémy a potřeby konkrétních partnerských států. Aby

proces partnerství dobře fungoval, je nutné, aby spolu komunikovaly i státy, které sdílí nepřátelskou minulost. Jde například o státy stojící proti sobě jako dva vojenské bloky, či státy s odlišným náboženstvím, etnickými rozdíly nebo státy vedoucí spolu nějaké územní spory (NATO 2005a: 6). Dalším příkladem partnerství s NATO je takzvaný Středomořský dialog (*Mediterranean Dialogue*). Jeho součástí je v této době 7 států ze středomořské oblasti zahrnující Egypt, Izrael či Maroko. Poslední platformou pro partnerství je skupina čtyř států (Bahrajnu, Kuvajtu, Kataru a Spojených Arabských Emirátů), která se nazývá Istanbulska iniciativa pro spolupráci (*Istanbul Cooperation Initiative – ICI*). Mimo tyto formální partnerství má Aliance také několik dalších partnerů po celém světě. Jsou to státy, kterým nějakým způsobem NATO pomohlo, například s asistencí ve vládě, jak tomu bylo v Afghánistánu při mírových operacích, o kterých budu podrobněji psát v jedné z dalších částí práce. Mezi tyto partnery patří také Japonsko, Nový Zéland a Pákistán (NATO 2020a).

Aliance samozřejmě spolupracuje také s ostatními mezinárodními organizacemi. O kooperaci s OSN budu psát v následující kapitole v souvislosti s misí v Bosně a Hercegovině, a také ji přiblížím v kapitole týkající se kosovského konfliktu. Úzké vztahy má také s Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE). Obě tyto organizace se vzájemně doplňují v oblasti podpory reformy obrany, odminování a ničení zásob zbraní a střeliva a společně usilují o budování míru a stability. Úspěšné příklady takové spolupráce zahrnují Střední Asii, západní Balkán a jižní Kavkaz (NATO 2020b).

NATO pochopitelně spolupracuje také s Evropskou Unií, jelikož mnoho členů EU je také členy Aliance. Na summitu v Kolíně nad Rýnem v roce 1999 se definitivně zrodila funkce EU jako komplexního bezpečnostního aktéra a poté byly vybudovány struktury prostředků Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Evropská unie otestovala své schopnosti řešení krizových situací v terénu v nebezpečných regionech jako je například Afghánistán či Kosovo v několika následujících letech. Spolupráce těchto dvou důležitých bezpečnostních organizací se odrazila ve strategické koncepci z roku 2010, ale mohou zde

vznikat určité problémy v komunikaci vzhledem k tomu, že jejich členské základny se zcela nepřekrývají. Příkladem této situace může být Kypr a Turecko, jež jsou členy pouze jedné z těchto organizací (Kypr je členem EU, Turecko je členem NATO) a nemohou tedy přispět do diskuze stejným dílem jako státy, které jsou členy obou z nich. Počet společných členů je nyní 22. NATO a EU se vzájemně doplňují, protože každá organizace má trochu jiné schopnosti a výhody ve zvládnání krizových situací. Organizace spojují také oblasti, ve kterých vykonávají různé vojenské akce. Jedná se například o Bosnu a Hercegovinu, kde EU v roce 2004 převzala operaci SFOR, která do té doby patřila právě Alianci. O operacích v Bosně a Hercegovině budu podrobněji psát v následující kapitole. Posílení partnerství EU–NATO by mělo znamenat spíše vzájemné využití jejich schopností, než aby se organizace nezáměrně až příliš podobaly. Aliance může využívat mnohem většího vlivu EU v oblasti vnitřního trhu (Khol 2010). V prosinci 2016 ministři zahraničních věcí NATO schválili 42 opatření k pokroku ve spolupráci mezi NATO a EU, včetně opatření na posílení odolnosti vůči hybridním hrozbám, od dezinformačních kampaní po akutní krize. Dalším bodem byla spolupráce mezi operací NATO *Sea Guardian* a operací *EUNAVFOR Sophia* ve Středomoří, dále například výměna informací o kybernetických hrozbách a sdílení osvědčených postupů v oblasti kybernetické bezpečnosti, či v neposlední řadě paralelní a koordinovaná cvičení a úsilí o podporu místních kapacit partnerských zemí v oblasti bezpečnosti a obrany. O rok později, v prosinci 2017, byly podniknuty další kroky k posílení spolupráce mezi NATO a EU přidáním 32 nových opatření, včetně tří nových oblastí: vojenská mobilita s cílem zajistit, aby se síly a vybavení mohly v případě potřeby rychle pohybovat po celé Evropě, což vyžaduje postupy pro rychlé překračování hranic, dostatečné dopravní prostředky a robustní infrastrukturu (silnice, železnice, přístavy a letiště); sdílení informací v boji proti terorismu a posílení koordinace podpory boje proti terorismu partnerským zemím a posledním opatřením bylo zajištění podpory role žen v míru a bezpečnosti (NATO 2020c).

Jak uvedl ve svém projevu bývalý generální tajemník NATO Anders Fogh Rasmussen (cit. dle Kulhánek 2010), je Moskva jedním z nejdůležitějších a zároveň nejvíce komplikovaných partnerů Aliance. Vztahy mezi NATO a Ruskem byly umocněny podepsáním Zakládající listiny o vzájemných vztazích, spolupráci a bezpečnosti v roce 1997. Vztahy mezi těmito partnery poté sílily a byla zřízena Rada NATO–Rusko (NATO 2005a: 7). I přes postupné uvolňování napětí mezi Ruskem a západními státy má Rusko stále obavy, že Aliance je protiruskou organizací a její rozšiřování a aktivity konané směrem k zemím postsovětského prostoru vnímá jako hrozbu pro ruskou bezpečnost. Rusko se staví nedůvěřivě k faktu, že se Aliance angažuje mimo její členskou základnu a požaduje, aby byly tyto mise vedeny pod mandátem Rady bezpečnosti OSN, protože tam má Rusko právo veta a mohlo by tedy ovlivnit vývoj situace. Jedním z hlavních úkolů NATO byla stabilizace Afghánistánu, o které budu psát v následující kapitole. Rusko vzhledem ke svému geografickému umístění nabízelo vhodný vzdušný i pozemní přístup sloužící k zásobování vojáků Aliance působících právě v Afghánistánu. NATO by se tímto způsobem mohlo vyhnout nebezpečnějším zemím v oblasti Střední Asie, jako například sousedícímu Pákistánu. Ruští diplomaté ale usilovali o zredukování přítomnosti aliančních vojsk ve Střední Asii, takže k pomoci při stabilizaci Afghánistánu takřka nedošlo (Kulhánek 2010).

2 Operace NATO

2.1 Konflikt v Bosně a Hercegovině

Jeden z prvních větších konfliktů, který přišel po skončení studené války, vypukl na území bývalé Jugoslávie v roce 1992. Aliance iniciativně poskytla Organizaci spojených národů vzdušnou i námořnickou vojenskou pomoc. Lidé z NATO pomáhali OSN s vymáháním ekonomických sankcí, se zavedením zbrojního embarga a bezletové zóny nad Bosnou a Hercegovinou a v neposlední řadě vypomohli i s podrobným vojenským plánováním bezpečných zón v této oblasti a s konečným mírovým plánem (NATO 2019). Bylo to poprvé, co se

Aliance zapojila do operace nesouvisející s článkem 5. V tomto článku je zakotven tzv. princip kolektivní obrany, o kterém jsem se již zmínila v úvodu. Princip spočívá v tom, že je-li jeden z členů Aliance napaden nečlenským státem, ostatní členové mu pomohou. Útok ze strany nečlenské země je totiž považován za útok proti všem členům NATO. V případě mise v Bosně a Hercegovině se nejednalo o operaci související s článkem 5 právě proto, že nebyl napaden žádný člen Aliance. NATO se pouze připojilo k již probíhajícím misím ES a OSN. Dnes je pro NATO již normou, že spolupracuje i s nečlenskými zeměmi na mezinárodních operacích, které nespadají do tradičního pojetí principu kolektivní obrany.

Letecké síly NATO zahájily roku 1995 operaci trvající více než dva týdny, nesla název Rozvážná síla (některé zdroje uvádějí název Rozhodná síla) a šlo o sérii úderů na vybrané oblasti v Bosně a Hercegovině, které byly obsazeny srbskou armádou. Tato operace výrazně přispěla Bosně a Hercegovině různými politickými výhodami, a ačkoli se z počátku zdála lidem velmi neobvyklá, poté uznali, že byla pro Bosnu velice důležitá a přínosná (NATO 2005b). Aliance ale nebyla první organizace, která se pokusila zastavit konflikty v oblasti bývalé Jugoslávie. Prvními iniciátory byli Evropské společenství a OSN a až poté se angažovalo i NATO. Ochranné síly Organizace spojených národů, také známé pod názvem UNPROFOR, měly za úkol poskytnutí humanitární pomoci ohroženým obyvatelům v době bosenského konfliktu. Jak se ale později ukázalo, nepodařilo se jim celou situaci okolo konfliktu zmírnit a mise jednotek UNPROFOR byla dokonce Bosenskými Srby zesměšňována. Aliance si zpočátku držela odstup, ale poté vojensky zasáhla. Některé spojenecké země, například Velká Británie a Francie, do této oblasti vysílaly své mírové útvary a měly obavy z negativní reakce Bosenských Srbů a vyhrocení konfliktu. Spojené státy však vyžadovaly tvrdší přístup a událost z roku 1995, kdy dopadl srbský minometný granát na Sarajevo, vyprovokovala NATO k odvetě. Operace Rozvážná síla byla úspěšně dokončena a vedla k ukončení války v Bosně a následně k podepsání Mírové smlouvy v americkém Daytonu, která obnovila státní strukturu Bosny a

Hercegoviny. I přesto ale nebyl konflikt zcela vyřešen, mír ve státě nebyl dlouhodobě samoudržitelný (NATO 2005b).

V prosinci 1995, pouze několik měsíců od skončení první vojenské operace, byly nasazeny implementační síly IFOR (*Implementation Force*). Tato mise získala roční mandát na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1031 a byla to operace na vynucování míru. Pod pojmem operace na vynucování míru si můžeme představit ty operace, které ukončují nějaký konflikt a mohou nastolit mír i s použitím síly. Hlavním úkolem mise IFOR bylo dohlížet na dodržování podmínek Daytonské mírové dohody a zabránit v bojích mezi Bosnou a Hercegovinou a Srbskem (NATO 2019).

Cíle mise IFOR byly v podstatě naplněny do voleb, které se v Bosně a Hercegovině konaly v září roku 1996 a mise mohla být ukončena. Země ale stále potřebovala pomoci se stabilizací, a tak byla v prosinci roku 1996 na základě další rezoluce Rady bezpečnosti OSN zahájena stabilizační mise SFOR (*Stabilisation Force*). Hlavním cílem této mírové mise bylo pomoci v zemi nastolit bezpečné prostředí vhodnému k občanské i politické rekonstrukci po konfliktu. Alianční vojáci také prováděli odminování či dokonce zatýkali válečné zločince (NATO 2019).

2.2 Kosovský konflikt

Kosovo má pestrou historii. Více než čtyři století na tomto území vládla Osmanská říše, dokud si teritorium nenárokovalo Srbsko během první války na Balkáně v letech 1912–1913. Ve 20. století, konkrétně tedy roku 1913, bylo Kosovo rozděleno mezi Srbsko a Černou Horu. Po první světové válce bylo zakomponováno do království Srbů, Chorvatů a Slovinců, později pojmenované Jugoslávie. Během druhé světové války byly části Kosova přičleněny k Albánii, která byla v té době okupována Italy. Po italské kapitulaci se moci nad územím ujalo nacistické Německo, které zde setrvalo do příchodu jugoslávských vojáků pod velením Tita. Po druhé světové válce se Kosovo stalo autonomní provincií Srbska v rámci tehdejší Jugoslávie. Tento status Kosovu a další oblasti,

Vojvodině, zajistila jugoslávská ústava z roku 1974 a propůjčila jim tím téměř stejná práva, jako měly ostatní země této federace (Office of the historian nedatováno).

Nicméně netrvalo dlouho, a kosovští Albánci začali protestovat za úplnou nezávislost Kosova jako republiky, nebo alespoň usilovali o co největší autonomii. Tyto vzpoury vypukly v 80. letech 20. století a v této době opouštělo Kosovo mnoho Srbů a převažovali zde Albánští obyvatelé. V roce 1989 tehdejší srbský prezident Slobodan Milošević odebral provincii Kosovo autonomii a tím ulehla pod nadvládu Srbů. V 90. letech se kosovští Albánci vzbouřili, vedli odporovou kampaň či dokonce zakládali vlastní albánské instituce, jako školy či nemocnice. Tento konflikt mezi srbskou policií a vojáky a povstalci z řad kosovských Albánců vedl roku 1998 k mnoha obětem. Vojska kosovských Albánců následně zaútočila na srbské milice, aby upevnily hnutí politické nezávislosti. Aliance povolila letecké bombardování Srbska, zároveň s diplomatickým úsilím přinutit Miloševiče, aby stáhl svá vojska z Kosova a umožnil návrat uprchlíků. Státy spolu měly vyjednávat ve Francii, nicméně kosovští Albánci podepsali mírovou smlouvu a Srbové se vyjednávání zřekli a zahájili ještě intenzivnější útoky (Solà-Martín – Woodhouse nedatováno).

V březnu roku 1999 vedla Aliance letecké údery proti Srbsku a po 78denním leteckém bombardování donutila Miloševičův režim k ústupu a odchodu jejich vojsk z Kosova, čímž byly násilné akce ukončeny a uprchlíkům bylo umožněno se vrátit (NATO 2005a: 22). V červnu byly na území Kosova nasazeny mise KFOR (*Kosovo Force*). Mise KFOR spadají pod mandát OSN na základě přijaté rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 a zařazujeme ji do takzvaných peacekeepingových misí neboli misí na udržení míru. Dle encyklopedie NATO (2016) se mise KFOR v tomto roce skládala z přibližně 4500 vojáků z 31 zemí. Počet nasazených sil se postupně snižuje, na začátku mise jich zde bylo 46 tisíc. Operace KFOR se spolu s dalšími 24 členskými státy NATO zúčastnila také Armáda České republiky. Tehdejší česká vláda odsouhlasila Aliančním letounům využít vzdušný prostor ČR pro leteckou

kampaň. Češi se podíleli i na poválečné obnově Kosova. Zemi navštívil roku 1999 tehdejší prezident Václav Havel, aby se setkal s uprchlíky a zavítal do české polní nemocnice (iDnes 1999). Svým dílem přispěly ale i nečlenské státy, například Argentina, Irsko a Švýcarsko (natoaktual.cz nedatováno a). Například v případě Švýcarska došlo k zapojení do mise proto, že s Aliancí aktivně spolupracuje na výcviku vojáků, aby se mohli společně s aliančními silami zúčastňovat mezinárodních mírových operací. O zapojení do mise v Kosovu rozhodla švýcarská vláda (NATO 2018c). Zmíněná rezoluce RB OSN byla založena na dohodách, které v březnu 1999 přijali ministři zemí G8 a byla v červnu předložena vládě jugoslávské federace. Hlavními podmínkami této rezoluce bylo okamžité a ověřitelné ukončení násilí, stažení veškerých vojenských a policejních sil, ochrana uprchlíků a přítomnost vojsk NATO (Solà-Martín – Woodhouse nedatováno). Mezi úkoly KFOR patří pomoc při přemísťování uprchlíků, rekonstrukce a odminování, ochrana hranic, zdravotní asistence, podpora zřizování civilních institucí a dalších aspektů politického, hospodářského a sociálního života v Kosovu. Alianční vojska také nadále věnují pozornost ochraně menšin, hlídky kontrolují enklávy menšin a chrání jejich památky, jako například kláštery (NATO 2016). Od konce června 1999 přispěla do KFOR španělská armáda prostřednictvím vojenské taktické skupiny KSPABAT a logistické skupiny *National Support Element* (KNSE). Jejich hlavními úkoly byla garance bezpečnosti, monitorování svobodného pohybu osob a ochrana navracených uprchlíků (Solà-Martín – Woodhouse nedatováno).

Prvních pár dní po příchodu mise KFOR do Kosova vypadala místa jako například hlavní město Priština stále stejně jako dříve. Jediná změna, které bylo možné si všimnout, byla výměna srbských vlajek za albánské. O pár měsíců později již změny byly radikálnější. Pracovníci mise KFOR, OSN, OBSE či EU, kteří se pohybovali v této oblasti několik měsíců, vnímali dřívější Kosovo jako minulost. Měnily se obchody, sochy a kosovští Albánci se těšili z konce srbské nadvlády (Judah 2000: 296–297).

Krátce poté byla prezentována myšlenka Prozatímní správní mise OSN v Kosovu UNMIK (*United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*). V červenci roku 1999 ji představil generální tajemník NATO a náležely jí veškeré zákonodárné, výkonné a dokonce i justiční pravomoci. UNMIK v Kosovu pomáhala s návrhem plánu hospodářské obnovy a také s obnovou veřejných služeb, které kvůli konfliktu přestaly fungovat. Důležitou pomocí bylo také školení místní policie a rozmístění jednotek civilní policie (CIVPOL). UNMIK rozvíjela správu sociálních a veřejných služeb a postupně přenášela oblasti vzdělání a zdravotnictví na místní orgány (Solà-Martín – Woodhouse nedatováno). Přestože se mise KFOR společně s UNMIK snažily o co největší výpomoc při budování bezpečného prostředí pro obyvatele Kosova, došlo v roce 2004 k další vlně etnického násilí a tím se ukázalo, že mise ještě není u konce a je potřeba ponechat vojenské jednotky v zemi (NATO 2005a: 22).

Kosovo vyhlásilo nezávislost roku 2008, ale Srbsko a některé země EU (například Řecko a Slovensko) ji neuznávaly. Premiéři Srbska a Kosova se několikrát sešli v Bruselu a Kosovo se zdálo být díky schůzkám hlav států na dobré cestě uznání nezávislosti ze strany Srbska (Rettman 2013). Dodnes ale Kosovo není Srbskem uznáváno. Své starší uznání nezávislosti dokonce ve prospěch Srbska stáhly i jiné státy OSN, především ty menší.

2.3 Mírové operace v Afghánistánu 2003–2014

Situace začala válkou v Afghánistánu, která vypukla v roce 2001 v návaznosti na teroristické útoky 11. září na USA (konkrétně New York a Washington). Zodpovědnost za tyto útoky nesla islamistická teroristická organizace Al-Káida podporovaná radikálním hnutím Talibán, které vládlo Afghánistánu. Toto hnutí bylo svrženo v listopadu 2001 operacemi podniknutými Velkou Británií a Spojenými státy (ČT24 2020). Na žádost afghánské vlády a také na základě mandátu OSN vznikla mise ISAF (*International Security Assistance Force*), jejímž úkolem bylo napomáhat vládě v Afghánistánu při

zajišťování bezpečnosti, původně pouze v hlavním městě Kábulu a okolí (NATO 2020d).

NATO se v Afghánistánu angažovalo stále více, a proto o dva roky později Německo navrhlo, aby Aliance převzala velení nad misí ISAF. Tento návrh projednával německý ministr obrany s afghánským prezidentem Hamídem Karzáím (Hoehn – Harting 2010: 25). Aliance souhlasila a oficiálně se ujala velení mise ISAF 11. srpna 2003 a jejím úkolem bylo především stabilizovat zemi a pomoci jí se vypořádat s následky občanské války, která zde trvala dlouhá léta. Snaží se také ochránit zemi před tím, aby se znovu stala terčem nadvlády teroristických organizací (NATO 2005a: 20). V roce 2002 byla založena Afghánská národní armáda a Afghánská národní policie a Afghánistán začal postupně přebírat zodpovědnost za bezpečnost v zemi. Mise ISAF pomáhala zemi také v oblasti politiky a ekonomie a během působení mise se zde snížila úmrtnost, zlepšilo se obecné zdraví obyvatel a zvýšila se účast ve volbách. Afghánské síly přebraly plnou zodpovědnost za svou bezpečnost v roce 2014, kdy mise ISAF skončila. Na ukončení mise se předběžně shodli představitelé NATO a afghánské vlády na summitu v Lisabonu v roce 2010 a postupné převádění moci na afghánské síly začalo o rok později (NATO 2020d).

NATO a mise ISAF spolupracovala také s misí OSN s názvem UNAMA (*United Nations Assistance Mission in Afghanistan*). Tyto dvě organizace se navzájem informovaly o pokrocích v podpoře afghánské vlády, rozvoje a obnovy Afghánistánu (NATO 2020e). V roce 2006 se na základě schůzky ministrů obrany z 37 zemí členů a partnerů Aliance v Bruselu rozšířila působnost operace na více částí Afghánistánu. Původně se vojenské síly ISAF zdržovaly pouze v hlavním městě Kábul, ale po dohodě ministrů mise expandovala i na jih a východ země. Nakonec se rozšířila až do téměř tří čtvrtin území Afghánistánu pomocí nově zřízených provinčních rekonstrukčních týmů PRTs (*Provincial Reconstruction Teams*), jichž působilo v té době 13 (NATO 2020d). Provinční rekonstrukční týmy jsou civilně – vojenské skupiny, které podporují centrální vládu a zahajují rekonstrukční programy. Díky svému složení jsou schopny

zabezpečovat a podporovat i méně bezpečné oblasti. Jejich nejdůležitějším úkolem je spolupráce s afghánskými úřady a zajištění odzbrojení (USAID 2019). Tyto týmy jsou tedy určeny k přechodu z bojové fáze operace do stabilizační a rekonstrukční roviny. PRTs z USA se podílely na znovuvytvoření armády, německé týmy prováděly policejní výcvik, italské týmy se zapojily do zavedení reformy soudnictví a britské rekonstrukční týmy bojovaly proti pěstování a obchodu s narkotiky. Afghánská mise je pro NATO dodnes jednou z největších a nejdůležitějších misí, na jejím vrcholu v ní působilo více než sto tisíc vojáků z 50 členských i nečlenských zemí Aliance (NATO 2020d).

Ne vždy jde vše podle plánu a i afghánská vláda se setkala s problémem komplikujícím hladký průběh obnovy státu. Velkým problémem byla nadměrná sklizeň opia v roce 2006, která od předchozího roku vzrostla téměř o 50%. Dle výkonného ředitele Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu byl nárůst významně podpořen obnovením povstalců Talibánu na jihu Afghánistánu, jde totiž o prvořadý pěstitelský region. Povstalci profitovali z obchodu s drogami a slibovali ochranu pěstitelům, pokud pěstování opia rozšíří. OSN nadále pracovala na ničení opiových polí (Gall 2006). Mezinárodní dárci věnovali mnoho peněz provinciím, které eliminují produkci opia. Nelegální obchod s drogami je totiž závažný problém, který by mohl vést k tomu, že se Afghánistán stane takzvaným zhrouceným státem (*failed state*). Dle zprávy od OSN (2006) vyjádřil tyto obavy tehdejší vedoucí mise Rady Bezpečnosti OSN, Kenzo Oshima.

Přesuneme-li se do přítomnosti, odchod vojsk NATO a USA z Afghánistánu máme již na dohled. Dodnes se stále téměř 30 tisíc vojáků podílí na výcvikových misích afghánských sil, jejich počet by ale měl být výrazně snížen a do roka by měly oblast zcela opustit na základě mírové smlouvy mezi USA a Talibánem (ČT24 2020).

2.4 Výcvikové mise v Iráku 2004

Některé členské státy Severoatlantické Aliance se na území Iráku pohybovaly již v roce 2003 v rámci kampaně proti Iráku. NATO jako organizace nemělo žádnou roli v rozhodování o vedení této kampaně, protože šlo o koalici vojenských sil mnoha států vedenou USA, z nichž některé byly členské státy Aliance a některé nikoli. Také o vedení nerozhodovala proto, že názory států ohledně této kampaně byly rozdílné a mnohdy nedošlo k domluvě. Důvodem této vojenské intervence bylo to, že Irák byl podezříván z držení zbraní hromadného ničení (NATO 2016). Již v říjnu roku 2002 podepsal tehdejší americký prezident George W. Bush kongresové usnesení, které ho opravňuje k tomu, aby šel do války s Irákem za účelem jeho odzbrojení. V tomto usnesení stálo, že k válce by došlo, pokud se irácký prezident Saddám Husajn odmítne zbavit zbraní hromadného ničení. Pokud by se zbraní nevzdal, porušil by tím několik předchozích rezolucí Rady bezpečnosti OSN, vydaných v posledních letech. Poslední z nich byla schválena již v roce 1999 a měla číslo 1284 (OSN 1999). Rada bezpečnosti OSN poté dala Iráku poslední šanci k odzbrojení přijetím rezoluce 1441. Nová rezoluce varovala Irák, že pokud povinnosti ohledně odzbrojení nedodrží a poruší pravidla, čekají ho vážné následky, ale nepovolovala vojenský útok. Intervence USA do Iráku nebyla Radou bezpečnosti OSN povolena, ale i přesto 19. března 2003 prezident Bush prohlásil, že vojenské akce proti Iráku již začaly (CNN 2020).

Přibližně měsíc před začátkem války požádalo Turecko Alianci o pomoc na základě článku 4 Severoatlantické smlouvy. Tento článek pojednává o tom, že členské státy budou společně konzultovat vždy, když některý z nich bude mít pocit ohrožení jejich územní celistvosti či bezpečnosti. Země žádala o asistenci z toho důvodu, že se obávala hrozby ze strany Iráku stále podezříváného z držení zbraní hromadného ničení. Na tuto žádost NATO reagovalo nasazením sledovacích letadel a protiraketové obrany na území Turecka a to v období od února do dubna roku 2003. Dalším státem, který požádal NATO o podporu, bylo Polsko. V březnu 2003 požádalo Alianci o asistenci v souvislosti s plánovaným

vedením jednoho ze sektorů Koalice mnohonárodních sil MNF (*Multinational force*), která byla vedena Spojenými státy. MNF byla také známá pod názvem operace Irácká svoboda (*Operation Iraqi Freedom*) a stála za svržením režimu Saddáma Husajna (NATO 2016).

Koalice států vedená USA oznámila předběžný datum ukončení války na 30. Června 2004, ale již dva dny předtím si irácká prozatímní vláda převzala suverenitu a práva. Saddám Husajn se již krátce poté poprvé objevil u soudu, protože byl obviněn z mnoha trestných činů, například z invaze do Kuvajtu či zabíjení Kurdů (CNN 2020).

Když irácká dočasná vláda v červnu roku 2004 požádala Alianci o asistenci při obnově státu, některé členy to znepokojilo, jelikož do té doby neměl Irák s NATO žádné formální partnerské vztahy. Své obavy dle Koehlera (2018) vyjádřilo zejména Německo a Francie, protože byli znepokojeni plánem, že mise bude vedena USA. Ale i přesto v srpnu téhož roku začala počáteční výcviková mise NATO v Iráku NTIM (*NATO Training Implementation Mission*). O začátku této mise rozhodli představitelé NATO na summitu v Istanbulu a jejím cílem bylo především zjistit, jakým způsobem by bylo v budoucnu možné provádět výcvik a přípravy bezpečnostních složek Iráku, poté byli vybráni instruktoři z NATO. Dalším úkolem bylo pomoci irácké prozatímní vládě partnersky spolupracovat s koalicí států, které v misi NTIM působily. Zúčastnilo se jí 12 států, ale Armáda České republiky se zúčastnila až následující mise, Výcvikové mise NATO v Iráku NTM-I (*NATO Training Mission – Iraq*), která začala bezprostředně po skončení NTIM, 16. prosince 2004 (natoaktual.cz nedatováno c). Tato mise byla zřízena na základě další žádosti irácké prozatímní vlády a rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1546. Sloužila především k výcviku a vybavení iráckých vojenských sil a Alianci se podařilo v rámci NTM-I vycvičit pět tisíc vojáků a deset tisíc policistů pouze v Iráku, ale někteří iráčtí muži se zúčastnili výcvikových kurzů i v členských zemích NATO. Irák také obdržel mnoho finančních darů do svěřeneckých fondů a vojenské vybavení v řádech milionů eur od všech spojenců (NATO 2016). V případě mise NTM-I se Aliance

řídila tím, že má irácké síly podporovat, ale zásadní rozhodnutí prováděli sami Iráčané. Zapojilo se 26 členských států Aliance včetně České republiky, která se mise účastní od roku 2007 (natoaktual.cz nedatováno b). Právě v roce 2007 se spojenecké země rozhodly rozšířit výcvikové akce v Iráku i na místní policii a později na žádost iráckého premiéra rozšířilo NATO mise i na oblasti výcviku námořnictva a leteckých vojenských sil (NATO 2016).

Mise NTM-I působila jak v Iráku, tak i mimo něj. Mimo Irák mělo NATO například tréninkové školy či dokonce jazykové instituty, aby bylo umožněno více iráckým vojákům se vzdělávat i mimo svou zemi. V Bruselu má sídlo Koordinační skupina pro výcvik a vybavení NATO (*NATO Training and Equipment Coordination Group*), která spolupracuje s výcvikovou a vzdělávací skupinou sídlící v Bagdádu za účelem koordinace požadavků na výcvik mimo zemi od irácké vlády. Přímo v Iráku působí několik různých odvětví mise NTM-I, jedním z nich je například Divize strategického zabezpečení a poradenství (*The Strategic Security Advisor and Mentoring Division*). Tato skupina se skládá ze tří týmů poradců, kteří úzce spolupracují s vedením Iráku v jejich operačních centrech. Prostřednictvím intenzivních výcvikových programů Aliance pomohla Iráčanům dosáhnout plné operační schopnosti ve třech operačních střediscích. (NATO 2016).

NTM-I oficiálně skončila 31. prosince 2011 po vypršení mandátu a přestože byla shledána velmi úspěšnou, nebyla prodloužena kvůli selhání dohody o právním postavení vojsk NATO na území Iráku (NATO 2011a). Ovšem již od počátku mise se partnerství s Irákem postupně vyvíjelo a země získala roku 2011 partnerský status jako *Partner across the globe* (Koehler 2018). Globální partneři mají přístup k široké škále výhod a aktivit, které Aliance všem svým partnerům nabízí. Každý z nich má svůj individuální kooperační program, v rámci kterého si mohou vybrat oblasti, ve kterých by rádi s Aliancí spolupracovali (NATO 2017).

V únoru 2018 irácká vláda společně s Globální koalicí proti ISIS/Daesh (islámskému státu) znovu požádala NATO o podporu. Na založení další mise se

dohodli představitelé Aliance na summitu v Bruselu v červenci 2018 a v Bagdádu byla tedy spuštěna nová výcviková akce NMI (*NATO Mission Iraq*), která započala v říjnu téhož roku. Tato mise má pomoci iráckým vojenským silám vylepšit své dovednosti potřebné k zachování bezpečnosti a prevenci opakovaného návratu Islámského státu (NATO 2020f). NMI je nebojová mise a má tedy především vyškolit ozbrojené síly a zajistit udržitelnou funkčnost iráckých bezpečnostních institucí. Všechny aktivity prováděné Aliancí jsou odsouhlasené iráckou vládou.

Ministři obrany NATO se v únoru letošního roku shodli na tom, že mise bude rozšířena, ale v současné době musely být některé výcvikové aktivity přerušeny z důvodu pandemie nového korona viru (NATO 2020g).

2.5 Vojenská intervence v Libyi 2011

Poslední vojenská operace Severoatlantické Aliance, kterou budu ve své bakalářské práci zmiňovat, je vojenská intervence v Libyi z roku 2011, která byla důsledkem občanské války v zemi. Této situaci předcházelo takzvané arabské jaro, což je souhrnný název pro vlnu protestů proti režimům v zemích blízkého východu. Arabské jaro bylo odstartováno protestním upálením Tunisana v prosinci roku 2010 a následovaly další nepokoje a protesty také v Egyptě, Libyi či Sýrii, kde vzpoury vypukly v dlouhou občanskou válku (ČT24 2016). Libye byla pod dlouholetou nadvládou diktátora Muammara Kaddáfího, kterého můžeme označit za jednu z nejděle vládnoucích hlav států na světě. Kaddáfí se snažil očistit své jméno vyhýbáním se zbraním hromadného ničení a snažil se předejít tomu, aby Libye byla na pomyslném seznamu zemí ovládaných teroristickými režimy. Nálepky zlomyslného státu se ale nezbavila (Campbell 2013: 142).

Povstalci a účastníci vcelku klidných neozbrojených protestů proti více než čtyřicet let dlouhé vládě vůdce Muammara Kaddáfího ve východní Libyi začali být napadáni Kaddáfího režimem v únoru roku 2011 a již o měsíc později byla zahájena mise NATO. Operace započala 8. března a nesla název Jednotný

ochránce neboli OUP (*Operation Unified Protector*). Aliance získala mandát na základě rezoluce č. 1970 vyhlášené Radou bezpečnosti OSN (NATO 2016). Tato první rezoluce požadovala zřízení bezletové zóny nad Libyí a uvalení zbraňového embarga (OSN 2011a). O pár dní později byla vydána druhá rezoluce č. 1973, protože se situace v zemi spíše dále vyvíjela negativně, než aby se postupně zmírňovala. Nová rezoluce stále trvala na bezletové zóně a zbraňovém embargu, ale bylo přidáno oprávnění členských států k podniknutí všech nezbytných opatření k ochraně civilního obyvatelstva před dalšími útoky ze strany vůdcova režimu (OSN 2011b). Co se týče udržování bezletové zóny, na základě rezoluce 1973 byly zakázány všechny lety nad územím Libye s výjimkou letů nezbytných k humanitárním účelům či za účelem lékařské pomoci (NATO 2016). Vojenskou misi zahájila na základě druhé rezoluce také koalice několika členských států OSN vedená Spojenými státy, ale postupem času Aliance přebrala veškeré vojenské aktivity v Libyi. V březnu NATO zahájilo operaci na vynucení zbrojního embarga prostřednictvím lodí ve Středoziemním moři, ze kterých alianční vojáci přerušovali přísun zbraní a podobného materiálu po moři směrem do Libye. Tyto lodě musely zastavit a prohledat každé plavidlo podezřelé z převozu zbraní či žoldnérů do Libye či z Libye. Operace byla prováděna na přibližně 1700 kilometrů dlouhém pobřežním území v mezinárodních vodách, v místech největších obchodních aktivit. NATO k identifikaci podezřelých lodí používalo vyspělé technologie, aby bylo dodržování zbrojního embarga co nejefektivnější (NATO 2011b).

Do mise Unified Protector se zapojilo dvanáct zemí, například Velká Británie, Francie, Nizozemsko a Spojené státy. Zúčastněné státy poskytovaly vojenské vybavení jako zásobovací a letadlové lodě, ponorky a podobně (NATO 2011c). Na konci března 2011 Aliance převzala veškerou zodpovědnost za vedení všech misí v Libyi a začala podnikat i letecké vojenské akce na ochranu civilistů. V červnu téhož roku se se NATO rozhodlo v misi pokračovat do doby, kdy se situace v Libyi zlepší a obyvatelé nebudou čelit dalším hrozbám ze strany Kaddáfího režimu. Krátce na to byla schválena nová rezoluce Rady bezpečnosti

OSN s číslem 2009, která prodlužovala mandát Aliance k provádění opatření na ochranu Libyjských obyvatel. NATO při operacích chránících civilisty spolupracovalo nejen s OSN, ale také například s Ligou arabských států (NATO 2016).

V návaznosti na svržení režimu Muammara Kaddáfího byla v Libyi zřízena tzv. Přejídná národní rada NTC (*National Transitional Council*). Po vůdcově smrti oslavovali obyvatelé vítězství nad jeho nadvládou a přejídná rada začala pracovat na sestavení nové prozatímní vlády (natoaktual.cz 2011a). Ačkoli libyjská vláda požádala Alianci, aby v zemi setrvala do konce roku 2011, NATO se rozhodlo vojenské akce ukončit již na konci října. Operace Unified Protector byla Aliancí shledána velmi úspěšnou a tehdejší generální tajemník Aliance ji dokonce považoval za jednu z nejúspěšnějších dosud provedených misí NATO (natoaktual.cz 2011b). Dle autorky Benedetty Berti (2016) přesahovaly akce podniknuté Aliancí rámec rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1973, protože mandát OUP byl založen především na ochraně místních obyvatel a rezoluce neschvalovala okupaci Libye. Kritika této mise pocházela od států jako je Rusko a Čína, které prosazují právo na nezasahování do suverenity státu. I přesto hlasovaly tyto dvě země ve prospěch rezoluce. Žádná země totiž nechtěla jen tak nečinně přihlížet zločinům, které byly v Libyi páčány. Nebylo pro ně možné zločiny proti lidskosti ignorovat a usoudily, že intervence bude nutná. Tato mise NATO sklízela kritiku především pro překročení mandátu OSN a také proto, že letectva Aliance útočila i na skupiny prorežimních civilistů (Terry 2015: 168). Podle redaktora Jiřího Soboty (2011) existují obavy, zda NATO neporušilo koncept ochrany civilistů na půdě OSN, což by mohlo vést k obtížím při získávání dalších mandátů. Později Čína a Rusko odmítaly postup proti Sýrii. Co se týče postoje dalších států, například Německo bylo od začátku pasivní a zdrželo se hlasování na klíčovém zasedání RB OSN (Sobota 2011).

Závěr

V úvodu mé bakalářské práce jsem si stanovila cíl a tím bylo vysvětlit, jakým způsobem se Severoatlantická aliance angažuje v zemích, které leží mimo euroatlantický prostor a také mimo členskou základnu Aliance. Mým cílem bylo také objasnit, jak Aliance vybraným regionům pomáhá se stabilizací či rekonstrukcí po konfliktech a zjistit, zda své funkce efektivně naplňuje.

Důležitým prvkem Aliance jsou strategické koncepce, což jsou dokumenty aktualizované každých deset let, nastiňující základní bezpečnostní úkoly Aliance na dané období. Jsou pro NATO důležité z toho důvodu, že předem identifikují bezpečnostní prostředí, podle nějž se poté připravují konkrétní vojenské operace, aby alianční síly byly co nejlépe přizpůsobené situaci. Analyzovala jsem koncepce vydané po studené válce, jelikož právě na toto období jsem se ve své bakalářské práci blíže zaměřila. Společným znakem všech dosavadních koncepcí je princip kolektivní obrany zakotvený v článku 5 Severoatlantické smlouvy. Aliance využívá také krizový management. Musí být připravena na různé druhy krizí, jak politické, tak i vojenské či humanitární. V konfliktech, o kterých jsem psala, šlo především o krize vojenské a politické, protože docházelo ke svržení vládnoucího režimu či o následnou pomoc při obnově země po občanské válce. V roce 1994 představilo NATO novinku v podobě programu Partnerství pro mír, který pomáhá prohlubovat vzájemné partnerské vztahy a spolupráci mezi členskými a nečlenskými státy. Dle mého názoru Aliance velmi úzce spolupracuje s Organizací spojených národů, protože jak si můžeme všimnout, většina vojenských zásahů NATO je v souladu s rezolucemi Rady bezpečnosti OSN a Alianci je od OSN poskytnut mandát k plnění misí. Významná je také spolupráce mezi NATO a Evropskou Unií, protože tyto organizace mají mnoho společných členů a mohou tak efektivně navzájem využívat své schopnosti v různých odvětvích. Po konci studené války se postupně upevňovaly i vztahy s Ruskem, ačkoli se k Alianci stále staví s nedůvěrou.

V této práci jsem také analyzovala aktivity Aliance ve vybraných regionech, přičemž jsem začala první leteckou operací NATO z roku 1995.

Vojenská mise v Bosně a Hercegovině byla první operace NATO provedená mimo území členských států a tedy mimo článek 5 Severoatlantické smlouvy, který pojednává o tom, že když bude napadena jedna ze zemí Aliance, bude to považováno za útok na Alianci jako celek. NATO zpočátku pomáhalo OSN s vymáháním ekonomických sankcí či se zavedením bezletové zóny a zbrojního embarga. Alianční letecké síly zahájily operaci Rozhodná síla, která bránila civilní obyvatelstvo před srbskou armádou. Ačkoli byly konflikty na území Bosny ukončeny podepsáním Daytonské mírové smlouvy, bylo potřeba po ukončení mise na vynucování míru známou jako IFOR, fungující pod mandátem OSN, nasadit stabilizační síly SFOR rovněž vedené Aliancí, které až do roku 2005 pomáhaly se stabilizací a rekonstrukcí země po válce.

Co se týče kosovského konfliktu, mise KFOR taktéž spadala pod mandát OSN a to na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244, která vyzývala k ukončení násilí páchaného na albánských obyvatelích Kosova ze strany Srbska. Podobně jako v Bosně a Hercegovině zde alianční vojska pomáhala s rekonstrukcí země, ochranou uprchlíků a hlídáním hranic. Je toho více, co mají tyto dva konflikty společného. Stejně jako v Bosně, tak i v Kosovu nebyly nepokoje u konce, protože i přes efektivní pomoc mise KFOR a Prozatímní správní mise OSN v Kosovu (UNMIK) stále docházelo ke konfliktům a bylo tedy ještě potřeba v zemi ponechat vojenské jednotky pro zajištění bezpečnosti.

Ani v Afghánistánu nebyla situace příliš odlišná. Po svržení radikálního hnutí Talibán, které zemi vládlo, byla taktéž na základě mandátu OSN založena mise ISAF. Jejím hlavním úkolem bylo ochránit Afghánistán před dalšími teroristickými útoky a pomáhala zde se stabilizací po dlouholeté občanské válce. Mise ISAF spolupracovala také s misí OSN a později se rozšířila díky provinčním rekonstrukčním týmům, které zajišťují odzbrojení a bezpečnost v jednotlivých částech Afghánistánu. Díky Alianci se zlepšily politické a ekonomické podmínky a mise mohla být v roce 2014 řádně ukončena. Stále jsou v Afghánistánu přítomni alianční vojáci a účelem výcviku tamních vojenských sil, ale i jejich odchod se plánuje na letošní rok.

V Iráku nejdříve proběhla intervence USA kvůli svržení režimu iráckého prezidenta Saddáma Husajna. Ten totiž nereagoval na rezoluci č. 1441 vydanou Radou bezpečnosti OSN, která dala Iráku poslední šanci na odzbrojení, jelikož byl podezříván z držení zbraní hromadného ničení. Roku 2004 NATO poprvé navázalo partnerské vztahy s Irákem, poté co irácká prozatímní vláda požádala Alianci o pomoc při obnově státu. Vznikly mise NTIM a bezprostředně po ní NTM-I, která byla spuštěna na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1546. Těmto misím se podařilo během několika let vycvičit tisíce iráckých vojáků, policistů, a později i námořních a leteckých sil. Operace byly velmi úspěšné, protože se podařilo naplnit cíl mise a Irák se stal oficiálním partnerem NATO. Nové výcvikové mise v Iráku začaly v roce 2018 a mají pomoci iráckým silám ve zdokonalení svých dovedností, aby se dokázaly ubránit návratu Islámského státu.

Poslední operací Aliance, kterou jsem si vybrala pro svou bakalářskou práci, byla vojenská intervence v Libyi v roce 2011. Důvodem příchodu Aliance byly útoky na místní protestující obyvatele ze strany režimu diktátora Muammara Kaddáfího. NATO taktéž získalo mandát od OSN na základě rezolucí Rady bezpečnosti č. 1970 a 1973, které požadovaly zbraňové embargo a bezletovou zónu nad Libyí. Dodržování embarga bylo kontrolováno z lodí a vojáci NATO prověřovali všechna podezřelá plavidla mířící do Libye či z Libye. Tyto požadavky měla na starost mise OUP a později byla také oprávněna použít veškeré potřebné prostředky k ochraně obyvatel před režimem Muammara Kaddáfího. NATO po úspěšných misích opustilo Libyi v roce 2011, ale setkalo se také s kritikou.

Seznam literatury

BERTI, Benedetta (2016). Did Operation Unified Protector Strengthen R2P? *Oxford Research Group*. 14. 4. 2016 (<https://www.oxfordresearchgroup.org.uk/blog/did-operation-unified-protector-strengthen-r2p>, 9. 5. 2020).

CAMPBELL, Horace (2013). *Global NATO and the Catastrophic Failure in Libya* (New York: NYU Press) s. 142.

CNN (2019). *NATO fast facts* (<https://edition.cnn.com/2013/07/30/world/nato-fast-facts/index.html>, 1. 3. 2020).

CNN (2020). *Operation Iraqi Freedom and Operation New Dawn Fast Facts* (<https://edition.cnn.com/2013/10/30/world/meast/operation-iraqi-freedom-and-operation-new-dawn-fast-facts/index.html>, 29. 4. 2020).

ČT24 (2016). *Arabské jaro stálo Blízký východ stovky miliard, reformy se navíc nepovedly*. 11. 11. 2016 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1954742-arabske-jaro-stalo-blizky-vychod-stovky-miliard-reformy-se-navic-nepovedly>, 8. 5. 2020).

ČT24 (2020). *Taliban a USA podepsaly mírovou dohodu, vojáci se z Afghánistánu stáhnou do 14 měsíců*. 29. 2. 2020 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3055870-usa-a-nato-opusti-afghanistan-vojska-se-maji-stahnout-do-14-mesicu>, 22. 4. 2020).

DENI, John R. (2017). *NATO and Article 5: The Transatlantic Alliance and the Twenty-First-Century Challenges of Collective Defense* (Lanham: Rowman & Littlefield).

DVOŘÁK, Martin (2001). *Kosovo na vlastní kůži* (Praha: Studio No-Ban).

GALL, Carlotta (2006). *Opium Harvest at Record Level in Afghanistan*. *The New York Times*. 3. 9. 2006 (<https://www.nytimes.com/2006/09/03/world/asia/03afghan.html>, 22. 4. 2020).

GORKA (2006). Aplikace článku 5 ve všech souvislostech. *NATO Review* (<https://www.nato.int/docu/review/2006/issue2/czech/art1.html>, 23. 4. 2021).

HOEHN, A., – HARTING, S. (2010). A Greater Role for NATO in Afghanistan. In: HOEHN, A., – HARTING, S. eds., *Risking NATO: Testing the Limits of the Alliance in Afghanistan*, (Santa Monica, CA; Arlington, VA; Pittsburgh, PA: RAND Corporation) s. 25.

IDNES (1999). *Havel byl jako první hlava státu NATO v Kosovu*. 28. 6. 1999 (https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/havel-byl-jako-prvni-hlava-statu-nato-v-kosovu.A_990626_112230_domaci_lsd, 23. 4. 2021).

JUDAH, Tim (2000). *Kosovo: War and Revenge* (New Haven: Yale University Press) s. 296–297.

KAPLAN, Lawrence S. (2004). *NATO divided, NATO united: the evolution of an alliance* (Westport: Praeger).

KHOL, Radek (2010). Nová strategická koncepce NATO a vztahy EU-NATO. *Oficiální portál Informačního centra o NATO*. 1. 2. 2010 (https://www.natoaktual.cz/nova-strategicka-koncepce-nato-a-vztahy-eu-nato-frt-na_analyzy.aspx?c=A100201_113001_na_analyzy_m02, 21. 3. 2020).

KOEHLER, Kevin (2018). *Projecting Stability in Practice?: NATO's New Training Mission in Iraq* (NATO Defense College).

KŘÍŽ, Zdeněk (2015). *NATO after the End of the Cold War. A Brief History* (Brno: MUNI Press).

KULHÁNEK, Jakub (2010). Nová strategická koncepce Aliance a Rusko: Na cestě k partnerství, nebo konfrontaci? *Oficiální portál Informačního centra o NATO*. 20. 9. 2010 (https://www.natoaktual.cz/nova-strategicka-koncepce-aliance-a-rusko-na-cestech-k-partnerstvi-nebo-konfrontaci-gid-na_analyzy.aspx?c=A100920_165500_na_analyzy_m02, 19. 4. 2020).

LINDLEY-FRENCH, Julian (2007). *The North Atlantic Treaty Organization: The Enduring Alliance* (New York: Routledge) s. 90.

MOČR (2020). *Vznik NATO* (<http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=2409>, 28. 2. 2020).

NATO (2005a). *Partnerství k bezpečnosti* (<https://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-cze.pdf>, 20. 3. 2020).

NATO (2005b). *Překročit Rubikon. NATO Review* (<https://www.nato.int/docu/review/2005/issue3/czech/history.html>, 27. 3. 2020).

NATO (2010). *NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement* (<https://www.nato.int/strategic-concept/expertsreport.pdf>, 27. 3. 2020).

NATO (2011a). *NATO Secretary General announces completion of the NATO Training Mission in Iraq (NTM-I)*. 12. 12. 2011 (https://www.nato.int/cps/en/SID-6BD790AA-6B7FCA5A/natolive/news_82150.htm, 29. 4. 2020).

NATO (2011b). *The arms embargo explained*. 11. 4. 2011 (https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_72265.htm, 8. 5. 2020).

NATO (2011c). *Operation UNIFIED PROTECTOR, NATO-led Arms Embargo against Libya* (https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2011_10/20111005_111005-factsheet_arms_embargo.pdf, 8. 5. 2020).

NATO (2016). *NATO Encyclopedia 2016* (https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20170213_2016-nato-encyclopedia-eng.pdf, 19. 4. 2020).

NATO (2017). *Relations with partners across the globe* (https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49188.htm, 30. 4. 2020).

NATO (2018a). *Strategic concepts*
(https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm, 12. 3. 2020).

NATO (2018b). *Crisis management*
(https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49192.htm, 12. 3. 2020).

NATO (2018c). *Relations with Switzerland*
(https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52129.htm, 10. 5. 2020).

NATO (2019). *Peace support operations in Bosnia and Herzegovina*
(https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52122.htm, 27. 3. 2020).

NATO (2020a). *Partners* (<https://www.nato.int/cps/en/natohq/51288.htm>, 31. 3. 2020).

NATO (2020b). *Relations with the OSCE*
(https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49911.htm, 14. 4. 2020).

NATO (2020c). *Relations with the European Union*
(https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm, 14. 4. 2020).

NATO (2020d). *NATO and Afghanistan*
(https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm, 20. 4. 2020).

NATO (2020e). *Relations with the United Nations*
(https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50321.htm, 21. 4. 2020).

NATO (2020f). *NATO Mission Iraq*
(https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_166936.htm, 29. 4. 2020).

NATO (2020g). *NATO Mission Iraq (NMI) Factsheet*
(https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/4/pdf/2004-factsheet-NMI-en.pdf, 29. 4. 2020).

natoaktual.cz (Oficiální portál informačního centra o NATO) (2011a). *Libyjci vyhlásili osvobození své země od Kaddáfího*. 23. 10. 2011 (https://www.natoaktual.cz/zpravy/libyjci-vyhlasili-osvobozeni-sve-zeme-od-kaddafiho.A111024_171308_na_zpravy_m00, 8. 5. 2020).

natoaktual.cz (Oficiální portál informačního centra o NATO) (2011b). *Přes 26 tisíc startů a skoro 10 tisíc úderů. NATO končí operaci v Libyi*. 31. 10. 2011 (https://www.natoaktual.cz/zpravy/pres-26-tisic-startu-a-skoro-10-tisic-uderu-nato-konci-operaci-v-libyi.A111031_113421_na_zpravy_m02, 8. 5. 2020).

natoaktual.cz (Oficiální portál informačního centra o NATO) (nedatováno a). *KFOR* (https://www.natoaktual.cz/zpravy/Imise_kfor, 19. 4. 2020).

natoaktual.cz (Oficiální portál informačního centra o NATO) (nedatováno b). *NATO Training Mission - Iraq* (https://www.natoaktual.cz/zpravy/Imise_ntmi, 29. 4. 2020).

natoaktual.cz (Oficiální portál informačního centra o NATO) (nedatováno c). *NATO Training Implementation Mission* (https://www.natoaktual.cz/zpravy/Imise_ntim, 29. 4. 2020).

natoaktual.cz (Oficiální portál informačního centra o NATO) (nedatováno d). *Nová Strategická koncepce NATO* (https://www.natoaktual.cz/strategicka-koncepce-05z-/na_analyzy.aspx?y=na_analyzy/strategicka-koncepce.htm, 22. 3. 2020).

OFFICE OF THE HISTORIAN (nedatováno). *A Guide to the United States' History of Recognition, Diplomatic, and Consular Relations, by Country, since 1776: Kosovo* (<https://history.state.gov/countries/kosovo>, 13. 3. 2020).

OSN (1999). *RESOLUTION 1284* (<https://www.un.org/Depts/unscom/Keyresolutions/sres99-1284.htm>, 30. 4. 2020).

OSN (2006). Afghanistan could return to being a 'failed State,' warns Security Council mission chief. *UN News*. 22. 11. 2006 (<https://news.un.org/en/story/2006/11/200532-afghanistan-could-return-being-failed-state-warns-security-council-mission>, 23. 4. 2020).

OSN (2011a). *Resolution 1970* (<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1970>, 8. 5. 2020).

OSN (2011b). *Resolution 1973* (<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1973>, 8. 5. 2020).

RETTMAN, Andrew (2013). Kosovo: EU meeting is 'de facto recognition' by Serbia. *EUobserver*. 6. 2. 2013 (<https://euobserver.com/foreign/118965>, 19. 4. 2020)

SOBOTA, Jiří (2011). *NATO, Libye a čas*. 28. 8. 2011 (<https://www.respekt.cz/tydenik/2011/35/nato-libye-a-cas>, 23. 4. 2021).

SOLÀ-MARTÍN, Andreu – WOODHOUSE, Tom (nedatováno). The United Nations, armed conflict nad peacekeeping (http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/50481/2/United%20Nations%20and%20peace%20operations_Unit1_The%20United%20Nations%2C%20armed%20conflict%20and%20peacekeeping.pdf, 19. 4. 2020).

TERRY, Patrick (2015). The Libya intervention (2011): Neither lawful, nor successful. *The Comparative and International Law Journal of Southern Africa*, 48(2), 162-182.

USAID (2019). *Provincial reconstruction teams* (<https://www.usaid.gov/provincial-reconstruction-teams>, 8. 5. 2020).

Resumé

North Atlantic Treaty Organization (NATO) is a political and military alliance uniting the countries of the Euro–Atlantic area. Its main objectives are considered to be the protection of democracy and peace, as well as the collective defense of the member states. After the end of the Cold War, it gradually turned into a force helping states outside its membership base.

The topic of my Bachelor thesis is The role of the North Atlantic Alliance in conflict resolution and crisis management outside the Euro–Atlantic area. The aim of my bachelor's thesis was to explain how the North Atlantic Alliance performs its security role in areas outside the Euro–Atlantic area, and to clarify how it stabilizes selected regions and whether it effectively fulfills its functions. In this work, I analyzed the specific activities of NATO in the years after the collapse of the USSR and the end of the Cold War to the present, so that the results of my research are as current as possible.

I focused closely on specific military operations, firstly on the peace support operations in Bosnia and Herzegovina in 1995. Then on the conflict in Kosovo in 1999, where NATO sought to force the Yugoslav president to end military action. I also focused on the peace operations in Afghanistan in 2003–2014, which consisted in assisting the Afghan government in maintaining security in the country. Then I mentioned the troops' training missions in Iraq since 2004, and lastly I wrote about the military intervention in Libya in 2011, when NATO enforced the arms embargo and no–fly zone declared by the UN Security Council. At the end of the work I presented the results of my research.